

Beosztás az 1951-es év országos feladatáról és az 1952-es év feladatáról.

1951/1952. évi feladat

349

Az 1951-es év során a színházak jelentős szervezeti és művészi fejlődésen mentek keresztül. Több új színház létesült, így a Magyar Népköztudományi Színház, amely a budapesti burzsoázia egyik legfejlettebb színháza, a Vigaszínház helyén, az ország dolgozóit és néphadsereg katonáit nevelő harcospályára és munkára. A színház három társulattal működik, melyek közül egy a budapesti épületben, kettő pedig előkelő vidéki játszóházakban. A színház felépítése, műsorpolitikája és művészgárdája minden lehetőséget megad a színháznak, hogy egyenrangú versenytárs legyen az ország legjobb színházainak és így méltóképpen viselhesse nevét: A Magyar Népköztudományi Színház.

Új színház alakult vidéken, amely Békéscsaba és az országnak a szövetkezeti szempontból legfejlettebb megyéjében, Szolnok megyében létesült. Ugyancsak a felvidéki kulturferradalom hathatós fegyverének tekinthetjük az évad elején megalakult állami Felvidéki Színházat, amely 10 színjátszó társulattal járja az ország kulturális hálózatában eddig legkevésbé érintett felvidéki községeit. Feladatai közé tartozik az eddig elhanyagolt építkezések és bányatelepek látogatása is. Egy évad alatt 2900 előadást fogadtak. Munkája eddig is nagy eredményeket hozott, 132.831 fő látta az előadásokat november végéig. Jellemző, hogy az előadások befejezése után a közönség legtöbbször Ulva marad, folytatást kíván és sokszor ráfizetést is ajánl, hogy folytassák az előadást és újra, és újra hívja a színészeket.

A három színház létesítése természetesen jelentékeny létszámfelzárkózást jelentett, de emellett, a már korábban is működő színházak is megerősödtek. Így a Madách Színház, amely a megerősítés után versenytárs lett a Nemzeti Színháznak. Különösen sokat erősödtek a vidéki színházak, amelyek színházokban 42 fővel, zenekar vonalán 52, és a művészi segédcsapat létszámában 48 fővel erősödtek. Így most magasabb színvonalú előadásokat produkálhatnak.

A Bábos színház ma már két társulattal működik és napi több előadással előtérbe hozta a gyermek és felnőtt közönség egyre növekvő érdeklődését.

Az év folyamán megértették az előkészületek, hogy 1953-ban új gazdasági rendszer szerint gazdálkodjanak a színházak. Ennek a gazdasági rendszernek lényege, az egyszemélyi felelősség megszilárdítása, a színházak vezetőinek érdekeltsége a színházak művészeti színvonalának és az ebből következő nagyobb látogatottság, illetve nagyobb bevétel elérésében. Jelentős lépés a színházak gazdasági üzemeltetésére felé. Az új év egyik döntő feladata ennek a gazdasági rendszernek a helyes alkalmazása, a teherbírással járóban.

Komoly eredménye az idei színházi évadnak, hogy a színházak látogatottsága állandóan fokozódik. De nem minden darabhoz és talán nem is mindig a politikailag legfontosabb darabokhoz megy legnagyobb számban a közönség. Ennek az oka elsősorban a SZOT által irányított hiányos művésztársaság-vezetés, azaz a kulturális feladatok csak adminisztratív és nem artisztikus jellegű munkája. A szakszervezetek kulturális nevelő munkájában még komoly hiányosságok vannak ezen a téren. Mind gyakrabban feltűnik és káros jelenség, hogy a legkülönbözőbb intézetek, intézmények, szervezetek, minisztériumok fokozott kedveltségüket iránynak, holett ilyen a december 2-án kibocsátott közleményük a kulturális feladatok elvégzésében mindenki által elérhetővé teszi. A színházak új gazdasági rendszerével a költségvetésük csökkentendő. A közönség-vezetés téren a legkomolyabb eredmények elvárhatók.

47

művek az ifjúsági színházaknál mutatkoznak, hol a tavaly helyeként jelentkező érdeklődéssel azonban minden elfedésen szűféléig maradtak a színházak, uttrókkal, ipari területekkel, diákokkal, kisgyerekekkel. Hatalmas eredménye az a Párt kulturpolitikájának, amely minden korosztály számára megteremtette a maga színházát. Fokozottan áll ez a Bábesházra.

A színházak műsorpolitikája az elmúlt év során eredményeket is mutat fel, de megöröndést is. Kétségtelen eredmény, hogy a falu azocialista átalakításának kérdéseivel foglalkozó új magyar színdarabok mind számban, mind minőségben állandó emelkedést mutatnak, a Vélvezántástól, a Gál Anna diadalmán, Hetárszelen át, a Tűzkeresztig. Ezzel szorban megöröndés, sőt megállás mutatkozik a munkásosztályról szóló darabok terén, ahol az "Élet hidja" óta, nemcsak, hogy nem megfelelő színvonalu művek készülték, de tervek sincsenek kellő számban és színvonalon. Ugyancsak továbbra is hiányoz az új magyar drámairodalomnak a megfelelő színvonalu, békaharcos színdarabok elmaradása. Mind a Peluszínház, mind vele együtt a nem hivatásos színjátszó csoportok nagy műsorpolitikai nehézségekkel küzdenek megfelelő színvonalu egyfelvonásos színdarabok híján. Ez egyik legfájóbb pontja új irodalmunknak.

A színházak birtokukba vették és a Közönség elé vitték szovjet klasszikus drámairodalom legjobb műveit is. /Ljubov Jarovaia, "Gőz híd/. Ugyancsak elmaradtak, a mai szovjet élet, a Szovjetunió nagy építését, hatalmas békemunkáját bemutató művek színrehozatalával.

Eredményeket értünk el a népidemokráciák életének bemutatásában is. Sorra kerültek színre, kínai, román, lengyel, cseh, bolgár színdarabok. Sajnos csak egy-egy mindegyikből és még mindig hiányzik Korea, a Német Demokratikus Köztársaság és Albánia irodalma.

Jelentős lépések történtek, a magyar, és külföldi beladé drámai hagyományok színrehozatala körül. Bánk bán, Rokonok, II. Rákóczi Ferenc fogsága, Kaviár, Ludas Matyi, Mikszáth két operett változata, Revizor, Leányvásár, Parkasok és bárányok, Ármány és szerelem, Urhátás polgár, Tartuffe Külön meg kell emlékeznünk a Tartuffe rendkívüli sikeréről, amelyet a fel szabadulás óta 9 színház játszott 530 alkalommal.

A klasszikus örökség felhasználása nagy jelentőségű, erre mutat az is, hogy a Közönség nagyon szívesen nézi meg előadásukat és világcsonként, saját korára, saját helyzetére tudja alkalmazni tanulságaikat. A Közönségnek azt az érdeklődését a színházak nem mindig értelmezik helyesen. Sok színház, részben a Közönség hangulatának engedve, részben a gazdasági elnyűket figyelembe véve végül bizonyos esetekben káros művészi ariatokratizmusból, elnyűben részesíti a klasszikusokat és elhanyagolja miután a mai életünkkel foglalkozó darabok előkészítését és előadását. Ez feltétlenül káros jelenség, amely, ha elharapódzik, a megindult és eredményeket felmutató új magyar drámairodalom megállításához vezethet. Leghíresebb példa erre a Pécsi Színház műsorpolitikája, amely csak kis mértékben mutat be mai kérdésekkel foglalkozó darabokat. Ezzel kapcsolatban az a tény, hogy beladé nyugati darabok közül addig csak Past: "Kerékpár az út mentén" című kiváló darabja került színre Magyarországon.

Számos eredményt mutat fel a könnyű műfaj. Ezzel történiveléje, politikai és fokozódó fegyelmi előadásai, nagy népszerűséget vonnak és a műfaj széleskörű egy nagy lépéssel előbbre vitték a korábbi keberéti-lusból a realista színjátszás felé.

Nagy fejlődést tett meg a színházak művészi munkája. Sokat emelkedett az előadások színvonalis is, bár ez a fejlődés nem volt teljesen egyenletes. Kivételként színházi alakításokról számolhatunk be. Nagy örömmel

állapíthatjuk meg, hogy nemcsak klasszikus és vidéki színdarabok előadásait láthatunk már nagy alakításokat, de az új magyar színdarabok alakjait is mály átélészel, hercos művészzel keletik éltre művészeink. Különösen ki kell emelni Biha i József alakításait az 1912. évben és a Tűkeresztényben. Rajoy Lajos az 1912. évben. Továbbra is vidéki alakításokat láthatunk a színdarabokban, Ladányi, Borlay Bessenyei, Tolnai Eléri, a Titkos háború, Ljovak Jarovaja, az új években; végül ismételtén meg kell emlíkezni hatalmas klasszikus szerepek vidéki átirateltírőit. Rátkai Mártonról, Rajoy Giziről, Darva Borotáról, Gózon Gyuláról, Székényi Győzéről, a Revizor, Arany és szerelem, Farkasok és bárányok, Bánk bán szerepének átirateltírőit. Ezek mellett a nagy színészi alkotások mellett azonban világszerte felismerhető, hogy a színészek döntő többségében nem hatott elég mélyre Sztanyiszlavszkij rendszerre, igen sokan nem is ismerik. Így munkájuk egyenetlen, bizonytalan. A rendezések közül azok emelkednek ki, amelyek, mint a Ljovak Jarovaja, az Arany és szerelem, a Revizor, a Farkasok és bárányok, a Sztanyiszlavszkij rendszerét alkalmazták. Annál fontosabb most Sztanyiszlavszkij alapu tanulmányozása, a meglévő tehetségek továbbfejlesztése, mert mint a vidéki színházak budapesti vendégszereplései megmutatták, mindenütt gazdag tehetségeink vannak és elsősorban azoknak a tehetségeknek köszönhető, hogy a vidéki színházak legjobb előadásokkal elérték a fővárosi színházi előadások átlagszintjét. További eredmények csak kemény munka után, tanulással valósíthatók meg. Ezt szolgálják meginduló, de még komoly nehézségekkel küzdő színházi stúdiók, amelyek az iskolát nem végzett színészek számára teszik lehetővé a színészi munka alapjainak elsajátítását. Ugyancsak ezt a célt szolgálják, de mindenki számára hozzáférhetően, és a tapasztalatok általánosítására is megvalósíthatóan, a Sztanyiszlavszkij körök. Ezeket a köröket a Színház- és Filmművészeti Szövetség szervezi és irányítja. A Szövetség régi mulasztást igyekszik ezzel jóvátenni. Ugyanis hosszú időn keresztül csak népszerű működött és nem adott valódi segítséget az ideológiai és művészi továbbfejlődéshez. Pedig sok és égető tisztázandó kérdés van a színházak területén. Megmutatta ezt mind a vidéki színházak bemutatói után rendezett többnapos vita, mind a Szövetség második konferenciája. Ennek a konferenciának legfőbb tanulságait összefoglalva, Revizor elvtárs azt tette a Szövetség és az egész színházi terület elé, hogy a felvetett kérdéseket folytonos munkával kell megoldani és megoldani. Ekkor teljesíthetik csak a színházak dolgozói fontos politikai és nevelő feladatukat.

Az év folyamán végzendő munka középpontjában lényegében az idai évad központi feladatai kerülnek ismét. Ennek megfelelően központi feladatunk a dramaturgiai munka erősítése, elsősorban a magyar darabok terén, különös tekintettel arra, hogy a téren az idén nem értünk el már kiemelkedő eredményt.

Művészi kérdéseink fejlesztésére a stúdiók továbbvitele mellett, a Sztanyiszlavszkij körök életképessé tételére és fejlesztésére kell fordítani. A közönségszervezés és a helyének rendezésének felülvizsgálása, és új megfelelő hátréti és szervezési rendszer kidolgozása. Bevezetjük a deficit csökkentésére his. tott N.T. letartólt új gazdasági berendezést.

Színházi tereleteinket megszilárdítjuk és az új évad megkezdése kapcsán felülvizsgáljuk az éves szerződés rendszerét a pár felvetett gazdasági átszervezés és esetleges új berendezés bevezetése kapcsán. A központi műfaj, mint a lényegesebb típusokat befoglaló műfaj és intézményein/ cikkek, variáció, kabaré stb./ elvi kérdései megtárgyalása után tisztázunk az ezzel kapcsolatos legfőbb gyakorlati kérdéseket. /Emeljük az artisták munkahelyek szintjét stb./ Megkezdjük az Intertony színházi központok kérdéseivel való foglalkozást a Művelődési Intézetrel, Szilárd stb. beállítva, a patronizálás keretében belül.

Ag. 18

ORSZÁGOS LEVÉLTÁR